LI KIEKU KONT WARDA

Ta' PAWLU MIFSUD

Lit-tfajjel Karmenu Borg li miet nhar it-8.7.65 fil-għomor ċkejken ta' 14-il sena.

Li kieku kont warda
f'xi roqgħa ġo ġnien,
fejn bosta ward ieħor
jinħabbu flimkien;

U kellek sid tiegħek
ġennien wisq ħanin,
li żergħek u kabbrek,
ħa ħsiebek kull ħin;

Li jinżel f'kull għodwa
jitgħaxxaq ftit bik
sakemm fl-aħħar jgħidlek:
"Illum ġejt għalik;

"Se nieħdok iżżejjen
il-kmajra minn tiegħi,
għax lilek ħabbejtek
u rridek biss miegħi."

X'kont tgħidlu li kieku
lil dan il-ġennien?
Li tmur bil-qalb kollha,
hekk qabel iż-żmien;

Jew titlob bil-ħniena
jħallik tgħix il-ħajja
għaxxieqa tal-beraħ
mimlija b'kull ġrajja:

Bix-xemx kollha dija
li ttuqek bis-sħana,
bil-friefet imlewna
jittajru ferħana

U lilek ibusu
bewsiet żgħar ħelwin,
x'ħin jersqu jgħannulek
l-agħsafar ċkejknin;

U kollox madwarek
jitbissem sabiħ,
U kollox iġennek
U 'l sidek tinsih?

'Mma jekk tgħix il-ħajja
sa tikber, tidbiel;
Sakemm taħli qalbek
u titfi fil-ġmiel;

X'ħajr aktar jibqagħlek,
u x'jista' jsib fik
min resaq bil-ħlewwa
jistaqsi għalik,

Fil-ftuħ ta' żgħożitek
biex b'ħajtek jixxabba',
U jaqsam ma' qalbek
il-ġenn ta' l-imħabba?

* * *

Bħal fjura żagħżugħa
fi ġnien kollu ward,
Karmenu, ħabibna,
kien jgħix fuq din l-art.

'Mma resaq l-Imgħallem
u xtaqu għalih;
U t-tfajjel ħabibna
mill-ewwel obdieh.

U llum qed fil-Ġenna,
f'dik l-art kollha sliem;
U jfewwaħ bħal warda
tul ħajja bla tmiem.

REĊENSJONIJIET

"STEJJER TA' NIESNA". Miġburin minn Ġużè Cassar Pullicino. Maħruġ mid-Dipartiment ta' l-Informazzjoni, Valletta — 1967. Paġ. XII. 75.

Mis-Sur Ġużè Cassar Pullicino konna ilna nistennew dan il-ktieb li jissokta d-damma ta' kotba fuq il-ħrejjef u stejjer folkloristiċi ta' pajjiżna li l-awtur kien beda joħroġ snin ilu. Il-lum l-istudju tal-folklore ħa xejra kbira u qiegħed jitqies bħala xhieda ta' kultura ta' pajjiż. Aktar ma togħla l-kultura aktar jixtered it-tagħrif dwar il-folklore għax dan ma hux ħlief mera tad-drawwiet, tax-xewqat, tal-ħsieb u, ħafna drabi, tal-ġrajjiet li jkunu għaddew minn fuq poplu jew minn fuq nazzjon, mijiet ta' snin qabel.

F'din il-ġabra ta' stejjer niltaqgħu ma' karattri u ma' fatti mibnijin fuq "xi ċajta . . . fuq l-esaġerazzjoni, l-ispirtu pront, il-kontrast bejn moħħ ċkejken ta' min hu bla skola u l-għaqal ta' min hu fuqu . . . jonkella fuq in-nuqqasijiet tal-bniedem . . . " F'dawn l-istejjer wieħed iħoss il-qalb u jagħraf ir-ruħ tar-raħli tagħna, dak il-bniedem mitfugħ għax-xogħol, iħobb il-familja, għandu l-biża' t'Alla, nieqes mit-tagħlim iżda jaf iħaddem moħħu, jaf idabbar rasu u jaf xi trodd il-ħajja. Nies bħal dawn ma tantx jinbarmu malajr fix-xibka, difatti ħafna minn dawn l-istejjer għandhom motiv wieħed: raġel jew tifel għaqli jiżgiċċa mill-għelt, jeħles mit-twegħir u jikseb xi rebħa kbira (*Iċ-Ċangatura tad-Deheb*). Dawn il-motivi jinsabu fl-istejjer folkloristiċi ta' pajjiżi oħrajn, bħalma jinsab dak il-motiv l-ieħor: it-tifel iż-żgħir li jisboq lil ħutu kollha għall-għaqal jew għall-bravura (*Bidibekk*). Minn hekk jidher li hemm ħarira li sselsel il-folklore internazzjonali.

Barra stejjer u ħrejjef tal-qedem, l-awtur ġabar ħafna għajdut u rakkonti li kienu f'ħalq nannijietna, u għamel sewwa ħafna li ma ħallihomx jintesew. Dawn huma s-sisien ta' suriet folkloristiċi li jieħdu sura fiż-żmenijiet li ġejjin. Ħafna minn dawn il-għajdut jew rakkonti jirriflettu persunalitajiet (*Iċ-Ċenaklu*) jew xejriet (*Praspar tal-Qrar*) li għamlu impressjoni u qajmu interess fiż-żmien li għaxu jew ġraw.

Mertu kbir ta' din il-ġabra hi l-manjiera kif ippreżentaha l-awtur li kif qal hu: "Sa fejn stajt, ma biddielt xejn mit-test fit-traskrizzjoni ta' dawn l-istejjer: ħallejthom kif smajthom jew kif tawhomli . . ." Għalhekk dawn l-istejjer jinħassu ħajjin u joħorġu sħaħ u ħarkiena kif jinstemgħu minn fomm il-poplu. Il-qarrej jifhem il-ħsieb u l-motiv tal-istorja bla ħafna tlellix u tirqim fil-kitba, saħansitra wieħed jinduna bix-xejra djalettali tar-raħal jew tal-post mnejn inġabru l-istejjer e.g. "Imxi miegħi d-dar *mela*" (B'Kara). "*Imxi* oqgħod magħna". "Għadek ħaj, *mgħarraq* l'int" (Għawdex).

Dan hu stil naturali li jixhed kif moħħ il-bidwi jew ir-raħħal jaqta' ħafif u jfisser dak li jixtieq bi ftit kliem f'ħinu u f'waqtu. Din is-sura ta' stil idjomatiku hi nieqsa ħafna fil-kitba Maltija, imma jmissha tkun aktar miġjuba u mħaddma.

L-awtur ma kitibx din il-biċċa xogħol bħala studju komparat tal-folklore Malti ma' oħrajn barranin, imma bħalma għidna 'l quddiem, wieħed ma jridx wisq biex jara li ċerti "concepts" bħal dak ta' "Cinderella", tal-"Ġgant" u tat-"Tifel iż-Żgħir" huma komuni mhux biss fil-folklore tagħna, iżda niltaqgħu magħhom fil-ħrejjef tal-qedem ta' bosta ġnus oħrajn, u huma tant arkajċi li saħansitra naqrawhom fil-kotba tal-Bibbja, e.g. David u l-ġgant Gulija, Ġużeppi Mibjugħ minn Ħutu. Imma barra dan, l-awtur ried jipprova, u seħħlu, li aħna l-Maltin għandna "Corpus Folkloristiku" li